

EIROPAS PARLAMENTS

2009 - 2014

Attīstības komiteja

2012/2002(INI)

15.3.2012

ZIŅOJUMA PROJEKTS

par Pārmaiņu programmu — ES attīstības politikas nākotne
(2012/2002(INI))

Attīstības komiteja

Referents: *Charles Goerens*

PR_INI

SATURA RĀDĪTĀJS

	Lpp.
EIROPAS PARLAMENTA REZOLŪCIJAS PRIEKŠLIKUMS	3
PASKAIDROJUMS	6

EIROPAS PARLAMENTA REZOLŪCIJAS PRIEKŠLIKUMS

par Pārmaiņu programmu — ES attīstības politikas nākotne (2012/2002(INI))

Eiropas Parlaments,

- ņemot vērā Komisijas 2011. gada 13. oktobra paziņojumu „ES attīstības politikas ietekmes palielināšana: Pārmaiņu programma” (COM(2011)0637 – SEC(2011)1172 – SEC(2011)1173),
- ņemot vērā Komisijas 2011. gada 13. oktobra paziņojumu „Turpmākā pieeja saistībā ar ES budžeta atbalstu trešām valstīm” (COM(2011)0638),
- ņemot vērā Padomes un dalībvalstu valdību pārstāvju, kas tikās Padomē, Eiropas Parlamentā un Komisijā, 2005. gada 20. decembra kopīgo paziņojumu par Eiropas Savienības attīstības politiku „Eiropas Konsenss”¹,
- ņemot vērā 2005. gada 2. marta „Parīzes deklarāciju par atbalsta efektivitāti — atbildība, saskaņošana, pielāgošana, rezultāti un savstarpējā atbildība”²,
- ņemot vērā 2008. gada 4. septembra „Akras rīcības programmu”³,
- ņemot vērā 2011. gada 1. decembra „Pusanas partnerību efektīvai sadarbībai attīstības jomā”⁴,
- ņemot vērā Komisijas 2007. gada 28. februāra paziņojumu „ES rīcības kodekss attiecībā uz darbu dalīšanu attīstības politikas jomā” (COM(2007)0072),
- ņemot vērā visas saistības, ko ANO un citu kompetento starptautisko organizāciju ietvaros attīstības un sadarbības jomā ir uzņēmusies starptautiskā sabiedrība un kam ir piekritusi Savienība un dalībvalstis,
- ņemot vērā Parlamenta 2011. gada 8. jūnija rezolūciju par Regulu (EK) Nr. 1905/2006, ar ko izveido finanšu instrumentu sadarbībai attīstības jomā: gūtā pieredze un nākotnes perspektīvas⁵,
- ņemot vērā Parlamenta 2011. gada 5. jūlija rezolūciju par ES attīstības politikas ietekmes palielināšanu⁶,
- ņemot vērā Parlamenta 2011. gada 5. jūlija rezolūciju par jaunattīstības valstīm sniegtā ES

¹OV C 46, 24.2.2006., 1. lpp.

² <http://www.oecd.org/dataoecd/53/38/34579826.pdf>

³ <http://www.diplomatie.gouv.fr/fr/IMG/pdf/FINAL-AAA-in-French.pdf>

⁴Ceturtnā augsta līmeņa foruma par palīdzības lietderīgumu noslēguma deklarācija, Pusana, Dienvidkorejas Republika, 2011. gada 29. novembris – 1. decembris.

⁵Pieņemtie teksti, P7_TA(2011)0261.

⁶Pieņemtie teksti, P7_TA(2011)0320.

budžeta atbalsta nākotni¹,

- ņemot vērā Reģionu komitejas 2012. gada 16. februāra atzinumu²,
 - ņemot vērā Reglamenta 48. pantu,
 - ņemot vērā Attīstības komitejas ziņojumu (A7-0000/2012),
- A. tā kā saskaņā ar Lisabonas līgumu Eiropas Savienības attīstības politikas galvenais mērķis ir nabadzības mazināšana un ilgākā laika posmā — tās izskaušana;
- B. tā kā Eiropas Konsenss attīstības jomā, ko parakstīja Komisija, Padome un Eiropas Parlaments, ir *acquis*;
- C. tā kā Pārmaiņu programmai būtu jāreaģē uz pasauli, kas ir būtiski mainījusies un kurā plaša starp bagātajiem un nabadzīgajiem visās valstīs, bet jo īpaši jaunattīstības valstīs, turpina palielināties;
- D. tā kā Komisijas paziņojumā cilvēktiesības un laba pārvaldība ir attīstības obligāti nosacījumi, kas neizslēdz centienus atrast katras valsts situācijai vispiemērotāko ritmu;
- E. tā kā saskaņā ar Lisabonas līgumu attīstības politikas īstenošanai jābūt saskaņotai un pasākumiem, kas paredzēti ekonomikas izaugsmes veicināšanai jaunattīstības valstīs, pirmkārt, jākalpo cīņai pret nabadzību un atstumtību,
1. uzskata, ka Pārmaiņu programma ir inovatīva, dodot priekšroku, cita starpā, budžeta atbalstam, dotāciju un aizdevumu apvienojumam, kā arī privātā sektora attīstības veicināšanai; uzskata, ka šo mehānismu izmantojumam, pirmkārt, jāpalīdz jaunattīstības valstu pilsoņiem izkļūt no galējas nabadzības un atkarības;
 2. atzīmē Komisijas nodomu sekmēt „iekļaujošu un ilgtspējīgu izaugsmi humānai attīstībai”, tomēr uzsver, ka no attīstības viedokļa šā jaunā instrumenta mērķis var būt vienīgi ekonomiskā un sociālā attīstība vistrūcīgāko iedzīvotāju interesēs;
 3. šajā kontekstā atkārtoti apstiprina apņemšanos veicināt sociālo integrāciju, kā arī lēmumu vismaz 20 % no Savienības palīdzības piešķirt sociālajiem pamatpakalpojumiem, kurus ANO noteikusi Tūkstošgades attīstības mērķu (TAM) deklarācijā;
 4. aicina Padomi uzņemties vadošo lomu starpiestāžu dialogā ar Komisiju un Parlamentu, tiecoties pēc Eiropas Konsensa attīstības jomā;
 5. ņem vērā, ka Komisija savas jaunās „diferenciācijas” politikas centrā izvirza nabadzību; tomēr konstatē, ka 70 % personu, kuru ienākumi ir zem nabadzības sliekšņa, dzīvo valstīs ar vidējiem ienākumiem, un tāpēc pauž nožēlu, ka šo valstu nabadzīgie iedzīvotāji nevar gūt labumu no ekonomikas izaugsmes;
 6. uzskata, ka ir nepieciešams, lai valstis ar vidējiem ienākumiem arvien lielāku daļu no

¹Pieņemtie teksti, P7_TA(2011)0317.

²Dokuments CIVEX-V-025, ko pieņēma 2012. gada 15. un 16. februāra 94. plenārsesijā.

saviem ienākumiem veltītu sociāliem mērķiem, kas Eiropas Savienībai ļautu pakāpeniski samazināt pašreizējās attīstības programmas;

7. tāpēc aicina Komisiju risināt sarunas ar valstīm ar vidējiem ienākumiem par ceļvedi oficiālās attīstības palīdzības (OAP) pakāpeniskai samazināšanai;
8. uzskata, ka ir būtiski, lai notiktu starptautiska konference, piedaloties *BRICS* valstīm, pirmkārt, par turpmāko finansējumu TAM un, otrkārt, par trīspusējās sadarbības veicināšanu, iesaistot donorvalsti ziemeļos, jauno tirgus ekonomikas valsti un jaunattīstības valsti;
9. atbalsta Komisijas vēlmi piešķirt budžeta palīdzību partnervalstij, līdzko tā politiskā dialogā apņemas pārorientēt savas budžeta prioritātes uz sociālo pamatjomu attīstības mērķiem;
10. uzskata, ka nosacījumiem attiecībā uz OAP, un jo īpaši uz budžeta atbalsta, izmantošanu jāiet kopsolī ar budžeta demokrātisku kontroli, ko partnervalstīs veic parlamenti, budžeta kontroles struktūras un pilsoniskā sabiedrība;
11. uzskata, ka Savienībai kā galvenajai attīstības palīdzības sniedzējai pasaulē ir jāuzņemas pilna atbildība, jāattīsta un jāizmanto savs politikas potenciāls un jāpalielina sava vadošā loma starptautiskā līmenī attiecībā uz attīstības jautājumiem, mērķtiecīgi izmantojot pilnvaras, kas tai piešķirtas ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 210. pantu, nākt klajā ar lietišķiem ierosinājumiem, lai veicinātu Savienības un dalībvalstu politikas koordināciju, kas paredz sadarbību attīstības jomā, kā arī savstarpēju apspriešanos par palīdzības programmām;
12. pauž nožēlu, ka ar Pārmaiņu programmu tiecas pārveidot *acquis*, ko veidoja attīstības politikas saskaņošana, Savienībai un tās partneriem cenšoties rast kopīgas intereses;
13. atgādina, ka aktīva pilsoniskā sabiedrība gan ziemeļos, gan dienvidos ir labākā garantija labai demokrātiskai pārvaldībai, privātā sektora atbildīgumam, kā arī labākam ekonomikas izaugsmes labumu sadalījumam;
14. vēlas, lai Pārmaiņu programmā tiktu precizēta pilsoniskās sabiedrības un reģionālo un vietējo iestāžu kā svarīgu un neatkarīgu dalībnieku loma — ne tikai attīstības programmu vai projektu izpildītāji, bet arī pamatdalībnieki attīstības politikas izstrādes procesā;
15. pieprasa, lai visu veidu atbalsts privātajam sektoram saistībā ar OAP — piešķirumu veidā vai apvienojot ar aizdevumiem — iekļautos partnervalstu nacionālajos plānos un/vai stratēģijās un šādā veidā piešķirtās summas tiktu novirzītas cilvēkresursu attīstībai, pienācīgas kvalitātes nodarbinātībai, dabas resursu ilgtspējīgai apsaimniekošanai un iekļaujošu kvalitatīvu sabiedrisko pakalpojumu attīstībai iedzīvotāju interesēs;
16. uzdod priekšsēdētājam nosūtīt šo rezolūciju Padomei, Komisijai un Eiropas Ārējās darbības dienestam, kā arī dalībvalstu valdībām un parlamenti.

PASKAIDROJUMS

Attīstības politika attiecībā uz pārmaiņu procesu

Pēc Tūkstošgades attīstības mērķu deklarācijas pieņemšanas 2000. gadā ir iezīmējušās nozīmīgas pārmaiņas, kuras bija jūtamas jau tolaik.

Ekonomikas jomā ievērojamais Ķīnas, Indijas un Brazīlijas uzplaukums tiecas pārvietot ekonomiskās darbības centru no valstīm ar attīstītu ekonomiku uz *jaunattīstības valstīm*. Neraugoties uz šo valstu ievērojamo ekonomisko izaugsmi, nabadzības problēma tajās joprojām nav atrisināta. *Globalizācija*, ko veicina liberalizēta tirdzniecība visā pasaulē un kas kļuvusi par nozīmīgu bagātību ieguves avotu, veido pamatu ļoti interesantam fenomenam: no vienas puses, tā samazina nevienlīdzību starp valstīm, bet, no otras puses, tā veicina nevienlīdzības palielināšanos gandrīz visu valstu iekšienē, t. i., gan rūpnieciski attīstītajās, gan jaunattīstības valstīs.

Demogrāfijas jomā, ja izaugsmes līknes virzība turpināsies, cilvēku skaits uz mūsu planētas mazāk nekā 10 gadu laikā palielināsies no 6 līdz 7 miljardiem cilvēku un 2030. gadā pārsniegs 9 miljardu robežu, neskatoties uz demogrāfisko tempu palēnināšanās tendenci *miljardu valstīs*. Šis iedzīvotāju skaita pieaugums mazina ievērojamu daļu no šo valstu ekonomiskās izaugsmes.

Robežas neapšaubāmi ir kļuvušas atvērtākas attiecībā pret precēm, taču tās kļūst par šķēršļiem personām, kas nāk no jaunattīstības valstīm un vēlas nokļūt attīstītajās valstīs.

Attiecībā uz *Āfrikas kontinentu* ir redzama patiesa kopēja vēlme pēc pārmaiņām, jo īpaši redzot lielās institucionālās platformas, ko ierosinājusi Āfrikas Savienība gan kontinentālā, gan reģionālā līmenī. Šīs Āfrikas iekšējās sadarbības iniciatīvas, kuras lielā mērā ir iespaidojis Eiropas integrācijas process, ir izveidotas ar mērķi rast risinājumus problēmām drošības, ekonomikas un politikas jomā reģionālā līmenī. Subsahāras Āfrikas valstu vidū pieaug to valstu skaits, kurās notiek brīvas vēlēšanas un tiek atzīta ideja par politiskajām izmaiņām. Lai gan pārtikas produktu *pamatcenu svārstības* rada nestabilitāti visās iedzīvotāju grupās, piekļuvē veselības aprūpei ir vērojami patiesi uzlabojumi. Tomēr Tūkstošgades attīstības mērķu īstenošana līdz 2015. gadam joprojām šķiet neiespējama.

Komisijas paziņojums

Savā runā par pārmaiņu programmu „*An agenda for change*” komisārs A. Piebalgs paziņoja par nozīmīgām pārmaiņām Eiropas rīcības līmenī sadarbības un attīstības jomā, taču neaizmirstot jau iepriekš pārbaudīto praksi, pieeju un principus. Jo īpaši apsveicams ir fakts, ka Komisija joprojām balstās uz *acquis*, kas veido Eiropas Konsensu attīstības jomā.

Ar programmu „*Agenda for change*” Komisija plāno īpaši pievērsties palīdzības *kvalitātei*. Turklāt Komisija uzskata, ka ir jānosaka lielāka selektivitāte attiecībā uz partnervalstu atlases posmu. Tādējādi pakāpeniski no Eiropas oficiālās attīstības palīdzības (OAP) saņēmējvalstu

saraksta pazudīs vairākas jaunattīstības valstis, ņemot vērā, ka problēmas, ar ko tās saskaras, vairs nav saistītas ar bagātību ieguvī, bet drīzāk ar to sadali.

Paredzēts, ka ar programmu „*Agenda for change*” ES būs ne tikai galvenā, kā tas ir jau šobrīd, bet arī labākā līdzekļu devēja. Lai to sasniegtu, komisārs A. Piebalgs norāda uz trīs jomām, kurās ES jāveic uzlabojumi: pārvaldība, „ilgtspējīga un iekļaujoša ekonomiskā izaugsme” un sociālās aizsardzības sistēmu attīstīšana jaunattīstības valstīs. Visbeidzot, Komisija plāno ierosināt citiem līdzekļu devējiem veikt pastiprinātu *kopīgo plānošanu*.

Priekšlikumi

Eiropas Parlaments, pieņemot *Filip Kaczmarek* ziņojumu „*par izaugsmes ietekmi uz Eiropas Savienības attīstības politiku*”, jau ir ļoti detalizēti paudis savu viedokli attiecībā uz vairākiem ES un jaunattīstības valstu turpmākās sadarbības aspektiem.

Pašreizējā ziņojumā ir paredzēts pastiprināti debatēt par dažiem prioritārajiem aspektiem, bez kuriem ES attīstības politiku nav iespējams veiksmīgi īstenot.

1) *Ticami skaitļi — precizitātes nepieciešamība*

Līdzekļus, ko piešķir, lai novērstu nabadzību, ir attiecināmi uz OAP, taču līdzekļus, kas novirzīti citiem mērķiem, nevajadzētu uz to attiecināt.

Īsumā, jaunattīstības valstij piešķirto aizdevumu, kas ir neatmaksājams un ko anulē līdzekļu devēja valsts, nevajadzētu iekļaut OAP, izņemot tad, ja ir veikts *ex post* novērtējums, kurā ir apliecināts, ka attiecīgais aizdevums ir palīdzējis samazināt nabadzību. Tomēr pašreiz praksē statistika, kas saistīta ar OPA, tiek mākslīgi veidota, kā rezultātā tiek iegūts kļūdainais līdzekļu devējas valsts novērtējums attiecībā uz tās faktisko attīstības finansēšanas spēju.

2) *Iekļaujošā izaugsme, jā, bet ...*

Šī pati prasība būt precīziem liek risināt jautājumu par finanšu stimuliem iekļaujošās izaugsmes atbalstam. Programmā „*Agenda for change*” pamatoti ir uzsvērti ekonomiskās attīstības nozīme jaunattīstības valstīs kā iespējamam sociālās izaugsmes veicināšanas faktoram. Tomēr daži apšaubā iespēju, ka līdzekļi, kas attiecīgā gadījumā paredzēti iekļaujošai izaugsmei, varētu tikt izmantoti ne tikai cīņai pret nabadzību, bet arī citiem mērķiem. Saistībā ar šo risku šķiet taisnīgi paredzēt *aizsardzības pasākumus*. Pirmkārt, jebkuru projektu, kura ietvaros tiek piešķirti ievērojami līdzekļi iekļaujošajai izaugsmei, vajadzētu novērtēt, lai iegūtu informāciju par tā faktisko ietekmi attiecībā uz nabadzības samazināšanu. Jaunattīstības valstīs visnabadzīgākie cilvēki lielākoties spēj atrast līdzekļus iztikas nodrošināšanai. Tādējādi iekļaujošajā izaugsmei nekādā gadījumā nedrīkst ņemt vērā *neformālo ekonomiku*.

3) ES — tās salīdzināmās priekšrocības

Īpaša uzmanība jāpievērš arī jaunajiem dalībniekiem, jo īpaši Ķīnai un Indijai, attiecībā uz ietekmi uz nabadzīgo iedzīvotāju stāvokli dienvidu zemēs. Tā kā ES un dalībvalstu attīstības politika jau ir tikusi pakļauta vairākām kontrolēm un novērtējumiem, visbeidzot, mēs esam gatavi labāk novērtēt salīdzināmās priekšrocības, ko sniedz dažādas partnerības, kuru gadījumā kritiski tiks izvērtēta arī jaunattīstības valstu rīcība.

4) Pārdomas par dzimstību

Vēl viens sarežģīts jautājums ir *paaugstinātais dzimstības līmenis* jaunattīstības valstīs. Vai Nigērā, kurā iedzīvotāju skaita pieaugums gadā ir 3,3 %, ir nepieciešams ļoti augsts ekonomiskās izaugsmes rādītājs, ņemot vērā, ka iekšzemes kopprodukts uz katru iedzīvotāju varēs palielināt nabadzību tikai tad, ja izaugsme būs lielāka par šo procentuālo rādītāju. Tomēr dzimstības kontrole joprojām ir jutīgs temats. Ģimenes plānošanas pasākumi, kas attiecīgā gadījumā jāievieš, ir jāīsteno kopā ar vairākiem piesardzības pasākumiem, kuri ir saskaņā ar cilvēka cieņas neaizskaramības principu un katra pilsoņa(-nes) individuālajām tiesībām. Ievērojot visus piesardzības pasākumus, kas ir svarīgi, risinot dzimstības problēmas, ir jāmeklē risinājumi sadarbībā ar dalībniekiem, kuru pieredze, zināšanas un prasmes ir pārbaudītas, kā tas ir ANO Iedzīvotāju fonda (*UNFPA*) gadījumā.

5) Attiecībā uz neatkarīgām stratēģiskām pārdomām

Visu iepriekš minēto iemeslu dēļ Eiropas Savienība kā lielākā līdzekļu devēja uzņemas ļoti īpašu atbildību starptautiskajā līdzekļu devēju sabiedrībā. Tā ir ES, kurai ar savu piemēru un pieeju vajadzētu iezīmēt sadarbību ar jaunattīstības valstīm visā starptautiskajā sabiedrībā. Paužot vēlmi būt ne tikai lielākajai, bet arī labākajai visu attīstības dalībnieku vidū, ES vajadzētu darīt visu, lai īstenotu savus mērķus. Šajā nolūkā ES vajadzētu savākt labākās prakses piemērus attiecībā uz pieeju faktiskajai situācijai, kā arī stratēģisko pārdomu spējām. Īsāk sakot, referents uzskata, ka turpmāk nedrīkst taupīt attiecībā uz tādas *neatkarīgas pārdomu vienības* izveidi, kas strādātu visu to dalībnieku labā, kuri sadarbojas izaugsmes jomā, bet — tikai un vienīgi administratīvi — būtu pakļauta Komisijai. Šīs pārdomu vienības mērķis būtu sniegt pievienoto vērtību visām attiecīgajām struktūrām, kas jau ir izveidotas ES dalībvalstīs. Konkrētāk, šādas pārdomu vienības uzdevums būtu nepārtraukti attīstīt attīstības dalībnieku analītiskās un padomdevēju spējas, lai radītu pievienoto vērtību, ko varētu sniegt labi koordinēta politika ES mērogā.

6) Institucionāla sistēma, kas jāuzlabo

Jebkuri pielāgojumi prasa laiku un rada nepieciešamību no jauna panākt politisko līdzsvaru, pie kura vēl ir daudz jāpiestrādā. Lai īstenotu tādas sadarbības priekšnoteikumus kā saskaņotības, efektivitāte un ilgtspējīgums visiem dalībniekiem, Komisijai un dalībvalstīm, ir pilnībā jāiesaistās, jāspēj pārredzēt situāciju kopumā un jāpiemēro atbilstošas darba metodes. Turklāt viena no diviem ES likumdevējiem, Eiropas Savienības Padome, kas pārstāv dalībvalstis, uzdevums ir meklēt papildināmības iespējas starp dalībvalstu un Komisijas politiku. Ņemot vērā, ka par vairāk nekā 80 % ES sniegtās OAP īstenošanu joprojām ir tieši atbildīgas tikai dalībvalstis, laba kopējo ieguldījumu, tostarp arī Komisijas ieguldījumu, koordinācija joprojām ir riskanta, ņemot vērā, ka dalībvalstu ietekme Eiropas attīstības

politikā nav pietiekami liela.

2005. gadā saistībā ar Eiropas Konsensu attīstības jomā Eiropas Komisija, Parlaments un Padome bija skaidri formulējušas ES attīstības politikas pamatdokumentus. Viss, kam ir tendence attālināt Eiropas sadarbību no šā *acquis* attīstīšanas, ir ļoti piesardzīgi jāizvērtē. ES spējas veikt analīzi un sniegt priekšlikumus šajā politikas jomā pastāvīgi tiek apspiestas ar centieniem novirzīt ES attīstības pasākumus no galvenā mērķa, kas ir cīņa pret nabadzību. ES attīstības centram (Eiropas Komisija, Padome un Parlaments) ir jāspēj stāties pretī šiem centieniem, jo īpaši pēc Eiropas Ārējās darbības dienesta (EĀDD) izveides.

Komisijas attīstības dienestu iekļaušana Eiropas Ārējās darbības dienestā, kas saskaņā ar *C. Ashton* teikto — joprojām ir procesā — un ko vieni uzskata par integrāciju, bet citi par nodošanu aizbildniecībā, nav bez riska. Referents uzskata, ka ir jābūt modriem, jo arī citiem ES ārējās politikas dienestiem ir daudz vēlmju. Brīvā, tiešā un atklātā dialogā Eiropas Parlamentam cita starpā jau agrīnā posmā jāspēj atklāt jebkuru risku attiecībā uz novirzi šajā jomā. Ikgadēju sanāksmju rīkošana starp Eiropas Parlamenta Attīstības komiteju un Augsto pārstāvi ES ārpolitikas un drošības politikas jautājumos ir nepietiekama. Lai arī nav pamata apstrīdēt to EĀDD pārstāvju godprātīgumu, kuri aktīvi piedalās visās Attīstības komitejas sanāksmēs, patiesā politiskā dimensija dialogam starp minēto dienestu un Eiropas Parlamentu tiek nodrošināta vienīgi tad, ja minētajā komisijā piedalās Augstā pārstāve, kas, jāatgādina, neizmanto savas tiesības piedalīties minētajā komitejā.

Attiecībā uz Padomes sanāksmēm jānorāda, ka no Pastāvīgo pārstāvju komitejas (*COREPER*) sanāksmēm tās vēl atšķiras ar to, ka tajās piedalās trīs vai četri ministri, kuri atbildīgi par attīstību un kuri joprojām pārvar neērtības, lai apmeklētu šīs sanāksmes, kas notiek Briselē un neilgst ilgāk par trīs stundām. Vidēji vairāk nekā 20 ministru neierašanās Padomes sanāksmēs tuvina nullei politiskās apņemšanās līmeni.

Ir lieki slēpt šīs strukturālās nepilnības ES attīstības politikas lēmumu pieņemšanas procesā, bet, tieši otrādi, tās ir jārisina, lai nodrošinātu, ka Eiropai ir reaģēšanas spējas, kas atbilst tās mērķim kļūt ne tikai par lielāko, bet arī labāko līdzekļu devēju pasaulē.